

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Гургана Димитрова Падарева-Илиева,
ЮЗУ „Неофит Рилски“

за материалите, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност ПРОФЕСОР на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1.

Филология. Български език (Лексикология)

В конкурса, обявен в Държавен вестник, бр. 24/17.03.2023 г., и на интернет-страницата на Софийския университет за нуждите на Факултета по славянски филологии, като единствен кандидат участва доц. д-р Надежда Иванова Михайлова–Сталянова.

Представеният от доц. Михайлова-Сталянова комплект материали е в съответствие с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. В конкурса тя участва с 37 публикации, с които изпълнява Националните минимални изисквания по чл. 2б от ЗРАСРБ за научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология.

Биографични данни за кандидата

Кандидатката е завършила СУ „Св. Климент Охридски“ с първа специалност „Полска филология“ и втора специалност „Английска филология“. Защищава докторска дисертация през 2000 година и през същата година е назначена като асистент по съвременен български език към Катедрата по български език на СУ „Св. Климент Охридски“. Надежда Михайлова-Сталянова е доцент във Факултета по славянски филологии от 2014 година. Специализирала е в чужбина през 2023 година и е осъществила 5 мобилности с цел преподаване в рамките на програма *Еразъм +* от 2014 година досега в общо два университета.

Обща характеристика на дейността на кандидата

Преподавателска дейност

Доц. Михайлова-Сталянова води лекционни курсове по лексикология на българския език, фонетика и лексикология на българския език, публична реч, комуникация и манипулация, политическа и журналистическа реч (МП „Лингвистика“), преподаване на български език като чужд – възможности и предизвикателства (МП „Трансгранична българистика“).

Тя е научен ръководител на седем дипломанти от различни бакалавърски и магистърски специалности във Факултета по славянски филологии.

Научна дейност

Кандидатката развива научната си дейност в няколко посоки: редакторска дейност, проектна дейност, публикационна активност. Доц. Михайлова-Сталянова е главен редактор на сп. *Българска реч* от 2016 година, редактор и съставител на научни издания у нас и в чужбина. Участва в общо 11 научни проекта след 2014 година, на 8 от тях е ръководител. Два от проектите са към Фонд „Научни изследвания“, а останалите са проекти към СУ „Св. Климент Охридски“.

Кандидатката е научен ръководител на един докторант с дисертационен труд „Езикова картина на престъпността в българския и полския език“, успешно защитен през 2023 г.

Публикационната активност на кандидатката също може да бъде представена в няколко основни дейности – съставителство на речници (в екип), автор – самостоятелно и в екип, на монографични трудове, автор – самостоятелно и в екип, на научни публикации, съавтор на университетски учебни помагала.

В конкурса доц. Михайлова-Сталянова участва с общо 37 публикации – 2 монографии (една от които е в съавторство), 9 статии, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Web of Science и Scopus) (5 от тях в съавторство), 3 речника в съавторство, които са предназначени за студентите слависти, 16 статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове (7 от тях в съавторство), 7 университетски учебни помагала в съавторство, предназначени за чуждестранни българисти.

Част от публикациите са на английски език – една монография и шест статии, а 11 (научни статии и учебни помагала) са издадени в чужбина.

Научни приноси на кандидата

Основните публикации на кандидатката са посветени на проблематиката, свързана с публичната реч и тенденциите в съвременната българска реч.

Основната монография „Речта в съвременното българско общество“ засяга теми като езиковата агресия, новите думи и значения, политическата коректност. В няколко отделни части авторката представя различни лексикални аспекти в езика ни, като не просто излага наблюденията си, а ги разглежда в контекста на връзката между съдбата на езика и общественото развитие. В първата част на монографията Сталянова представя резултатите от анкетно проучване, проведено в рамките на проект „Езикова агресия и общество“, чиято цел е изследване и научен анализ на вербалната агресия в образователните институции, извършено в периода 2016 – 2019 г. с огромен брой респонденти – 1463, на възраст между 10 и 24 години от 19 български училища и 4 университета, разпределени възрастово в три групи. Целта на проучването са вербалните средства за нанасяне и възприемане на обида. И въпреки че текстът представя само резултатите от анкетите, проведени сред учениците от една от групите – 8. – 12. клас, той насочва вниманието ни към важен проблем. Предполагам, че резултатите за останалите групи, както и техния подробен анализ авторката ще представи в бъдеще. В този смисъл намирам, че проучването има потенциал да се задълбочи въз основа на цялостното изследване на големия брой анкетирани. При все това, не можем да не отбележим, че тази част от книгата набелязва въпроси от съществено значение за българското общество.

Втората част на книгата е посветена на новите думи и техните значения. Повдига се важният въпрос за ролята на политиците и медиите за „налагането“ и популяризирането на определени лексеми и техните значения като един от пътищата за „прокарване“ на нови явления в езика. Безспорен интерес представляват анализите, обосноваващи причините за употребата на някои нови думи и значения, които намесват екстралингвистични фактори. Политическата коректност като едно сравнително ново, но набиращо скорост явление, авторката коментира с оглед на промените в езика ни, продиктувани от стремежа ни да се придържаме към тази глобална тенденция. В този смисъл Сталянова дава примери за уместни и неуместни думи, както и контекстите, в които са допустими, а също така засяга и проблемите пред преводача при работа с политически (не)коректни думи. В това изследване Надежда Сталянова представя още една интересна тема, която засяга съвременната българска реч – употребата на фразеологизми като част от езиковата компетентност на българина. Анализът на конкретни фразеологизми с определени компоненти, освен своята значимост за

лексикологията, съдържа и важен извод, който засяга конкретно българската фразеология и касае евентуално ревизиране на фразеологичните речници, а така също включва въпроси, свързани с механизмите за овладяване на фразеологизмите и фреквентността на тяхната употреба. Това са въпроси, на които би трябвало да обърнат внимание не само лексиколози, но и педагози, и методици например. С отделните си изследвания, наблюдения и набелязани тенденции книгата засяга важни теми, разгледани в контекста на връзката *реч-общество*. Тя оставя отворени определени въпроси, които интересуват освен езиковеди и специалисти от други области – социолози, психолози, пиари.

На публичната реч е посветена и по-ранната книга – монографията в съавторство „The Power of Public Speech“. Книгата съдържа 9 глави, чиято основна цел е да маркират съществени тенденции в публичната реч, които според авторите чертаят и ще определят развитието на обществото. На езиковата агресия и езика на омразата, разгледани и през призмата на свободата на словото, са посветени първите две глави. Езикът на омразата се свързва и с престъпленията от омраза като наказуеми деяния. Видно е, че проблемът за ролята на медиите във формирането на съвременната публична сфера и налагането на определени речеви тенденции, е един от основните, които занимават авторката – безспорно важен и значим за обществото ни. На него, разгледан в контекста на саморегулацията и етичния кодекс, е посветена една от главите на книгата. Не са пропуснати и технологичните иновации, които трансформират публичната сфера, както и личния ни живот. Този аспект присъства в три от главите на книгата, а политическата коректност е интерпретирана в две глави, като заслужава да се отбележи и практическата страна на въпроса като лингвистичната експертиза по две реални дела в Комисията за защита от дискриминацията. Интересни са и интерпретациите за силата на словото и лингвистиката в холивудската драма „Първи контакт“. Можем да кажем, че книгата обединява теоретичните разсъждения, наблюденията върху съвременната реч и практическото им приложение в различни аспекти.

Научните статии, с които доц. Сталянова участва в конкурса, част от които присъстват и в съдържанието на представените по-горе книги, могат да бъдат разпределени в няколко тематични области: лексикология, като тук можем да отделим две групи – нови думи и значения и фразеологизми, публична реч и преподаване на български език като чужд – в научни публикации, в учебни помагала и речници. Основните приноси на публикациите са коректно отразени от кандидатката в

документацията за конкурса. От тях могат да бъдат изтъкнати няколко, които описват накратко и точно приносната част в публикациите на доц. Сталянова:

- езиковедският анализ е поставен в контекста на връзката език-личност-общество;
- теоретико-приложните приноси са в областта на лексикологията с двата тома на „Речник на лингвистичните термини за студенти слависти“ и със седемте учебни помагала, посветени на преподаването на българския език като чужд.

Заключение:

Доц. Михайлова-Сталянова е коректен колега, продуктивен учен и изследовател с потенциал да следи и отразява тенденциите, в частност лексикални, в съвременната българска реч. Познанията ѝ в областта на други славянски езици и опитът ѝ като автор на учебни помагала по български език като чужд са още едно важно допълнение към нейната научна дейност с практико-приложен характер.

Въз основа на посоченото в това становище и предвид представените в конкурса материали, които отговарят на изискванията за заемане на академичната длъжност „Професор“ в професионално направление 2.1. Филология, намирам за основателно да дам своята положителна оценка и да гласувам ЗА доц. Михайлова-Сталянова да заеме академичната длъжност „Професор“.

18.07.2023 г.

Автор на становището:

Доц. д-р Гергана Падарева-Илиева